

Nr 140.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet: given Stockholms slott den 25 februari 1926.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Majestäts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Olof Olsson.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 25 februari 1926.

Närvarande:

Statsministern SANDLER, statsråden OLSSON, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, LINDERS, SCHLYTER, LARSSON, WIGFORSS, MÖLLER, LEVINSON.

Departementschefen, statsrådet Olsson anför här efter:

Vid anmälan den 7 januari 1926 av anslagsbehoven under riksstatens åttonde huvudtitel för budgetåret 1926—1927 hemställde jag, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen, att, i avbidan på proposition angående anslag till forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet, för ändamålet beräkna för budgetåret 1926—1927 ett extra anslag av 84,000 kronor. Denna min hemställan blev av Kungl. Maj:t bifallen, och anhåller jag nu att få återupptaga denna fråga.

Vid min anmälan den 13 mars 1925 av frågan angående löne- och pensionsreglering för befattningshavare vid universiteten och karolinska insti-

Ang. forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet.

tutet erinrade jag, hurusom i en den 31 januari 1925 dagtecknad skrivelse docentföreningen i Lund framfört önskemål om inrättande av ett antal nya fasta docentstipendier, avsedda att utan tidsbegränsning tilldelas särskilt förtjänta docenter efter tilländalupen nu stadgad stipendietid för fortsatt vetenskaplig forskning. Över denna framställning hade då från vederbörande akademiska myndigheter infordrats yttranden, vilka vid tidpunkten för lönepropositionens avlåtande till riksdagen ännu icke inkommit till ecklesiastikdepartementet. Vid samma tillfälle framhöll jag, hurusom jag fann docentföreningens begäran behjärtansvärd och förtjänt att tagas under närmare omprövning. Jag betonade önskvärldheten av att något gjordes i angiven riktning för att bereda tillfälle till fortsatt vetenskapligt arbete för sådana docenter, som visat sig äga särskilda förutsättningar härför. Enär emellertid frågan var föremål för prövning av vederbörande akademiska myndigheter, ansåg jag mig då icke kunna upptaga densamma till närmare behandling. Docentföreningens ovanberörda skrivelse har nu varit föremål för vederbörlig granskning av universitetsmyndigheterna, och jag anser mig nu böra göra densamma och de däri framförda önskemålen till föremål för ett förnyat skärskådande.

Uti sin skrivelse erinrar docentföreningen, hurusom vid 1919 års omreglering av docentinstitutionen en avkortning av docentstipendietiden företogs, i det att den tid utöver 6 år, under vilken docent på hemställan av universitetskanslern kunde av Kungl. Maj:t medgivas rätt att behålla docentstipendium, begränsades till ett år. De skadliga verkningar denna ändring enligt docentföreningens uppfattning måste medföra för såväl den vetenskapliga forskningen som universitetsundervisningen hade docentföreningen vid föregående tillfällen haft anledning framhålla. Enär de befarade följderna av denna begränsning också under det gångna året allt tydligare framträtt, hemställde docentföreningen nu om utverkande av sådan ändring av gällande bestämmelser för innehav av docentstipendium, att tiden för åtnjutande av sådant stipendium måtte kunna förlängas för ytterligare en treårsperiod utöver den nu medgivna, under förutsättning att vederbörande stipendiats vetenskapliga verksamhet under den tid han redan åtnjutit stipendium varit av den art och omfattning, att han gjort sig synnerligen förtjänt av en sådan förlängning. Då emellertid, framhåller docentföreningen vidare, icke heller genom en ändring i denna riktning kunde förhindras, att forskningen och universiteten berövas yngre, högt kvalificerade vetenskapsidkare, för vilka, på grund av det begränsade antalet professorer i vårt land, befördran till ordinarie universitetslärare för tillfället vore utesluten, framlade docentföreningen ännu ett önskemål, nämligen om inrättande av ett antal nya fasta docentstipendier, avsedda att utan tidsbegränsning tilldelas särskilt förtjänta docenter efter tilländalupen nu stadgad stipendietid för fortsatt vetenskaplig forskning. Då det vore av högsta vikt, att dessa fasta docentstipendier endast komme att innehavas av personer med utom

ordentliga vetenskapliga kvalifikationer, ansåg docentföreningen särskilda bestämmelser för dessas utdelande lämpligen böra fastställas.

I sina yttranden över denna docentföreningens framställning hava de akademiska myndigheterna i stort sett ställt sig mindre tillmötesgående mot de direkta önskemål, som docentföreningen uttalat, men däremot framhållit önskvärdheten av inrättandet av ett antal vid universiteten knutna s. k. forskarstipendier. Jag anser mig böra i korthet redogöra för de synpunkter, som framkommit i fakulteternas yttranden.

Teologiska fakulteten vid universitetet i Lund avstyrker framställningen angående förlängning av tiden för innehav av docentstipendium liksom ock begäran om inrättande av ett antal nya fasta docentstipendier men uttalar sig däremot för inrättande av ett antal fristående forskarstipendier att för viss tid tilldelas i vetenskapligt hänseende särskilt starkt meriterade docenter och uttalar dessutom önskvärdheten av att det må upprättas ett antal rörliga professurer i strängt nödvändiga ämnen, som icke på annat sätt vore tillräckligt representerade, samt avsedda för särskilt högt förtjänta docenter.

Vid frågans behandling inom *juridiska fakulteten vid Lunds universitet* uttalade sig professor C. G. Bergman för inrättande av personliga professurer. Professor C. G. E. Björling framhöll, hurusom enligt hans mening ett förslag om inrättande av särskilda forskarstipendier borde understödjas. Detta innebure, framhöll han, ett ganska måttligt krav på understöd åt det vetenskapliga arbete, som bedreves utom de fast anställda vetenskapsidkarnas krets, och det kunde ej fullt rättvist avböjas med en hänvisning till den verkliga ganska ovissa möjligheten till en personlig professur för den obefordrade men framstående vetenskapsidkare, som icke hade utsikt att inom rimlig tid erhålla annan fast anställning. Dessa forskarstipendier borde man enligt professor Björlings mening söka få beviljade till ett begränsat antal för vartdera universitetet, och deras bortgivande omgärdas med sådana garantier, att desamma ej finge misstänkas bliva använda såsom enbart åldersförsörjning åt docenter utan särskilt ådagalagd forskarbegåvning och ådagalagd forskargärning. Fakultetens majoritet avstyrkte docentföreningens framställning angående utsträckning av tiden för innehavande av docentstipendium. Ifråga om förslaget om inrättande av ett särskilt antal forskarstipendier instämde professor E. F. K. Sommarin med professor Björling, under det att professorerna G. R. Malmgren och J. A. Ernberg avstyrkte förslaget och i likhet med professor Bergman underströko betydelsen av personliga professurer.

Medicinska fakulteten vid Lunds universitet säger sig finna ett visst berättigande för docentföreningens hemställan och tillstyrker densamma på det sätt, att om i särskilda undantagsfall tvingande omständigheter påkallade, att docent, som vare sig i sammanhang eller med avbrott innehaft

docentstipendium under sammanlagt 6 år, finge ett, två eller flere år erhålla ett sådant stipendium, kanslern kunde på förslag av vederbörande fakultet eller sektion härom göra framställning till Kungl. Maj:t, dock att, när fråga vore om förlängning utöver det sjunde året, förslag härom skulle grundas endast på docentens särskilt betydelsefulla vetenskapliga verksamhet, vitsordad av minst två av fakulteten (inom eller utom dess egen krets) utsedda sakkunniga. Inrättande av ett antal nya fasta docentstipendier avstyrkes av fakulteten. Det kunde nämligen befaras, att ett inrättande av nya stipendier skulle kunna leda till ett maskerat återinförande av de gamla adjunkturerna, med vilka olägenheterna med tiden blivit så stora, att de framkallat en enhällig och verksam opinion för deras avskaffande. Emellertid säger sig fakulteten icke vilja förneka, att det vore av stor betydelse, att möjligheter funnes att efter tilländalupen docentstipendietid vid universitetet kvarhålla yngre, högt kvalificerade vetenskapsidkare, för vilka på grund av det begränsade antalet professorer i vårt land befordran till ordinarie universitetslärare för tillfället vore utesluten. Men dylika möjligheter borde enligt fakultetens mening ej beredas genom ett införande av docentstipendier av den art, som docentföreningen föreslagit. I stället höll fakulteten före, att de lämpligen borde skapas genom en ökad användning av systemet med personliga professorer ävensom genom att till universitetet anknötes ett visst antal rörliga professorer.

Filosofiska fakulteten vid universitetet i Lund avstyrker med 7 röster mot 5 docentföreningens hemställan om förlängning av tiden för innehav av docentstipendium, likasom även föreningens hemställan om inrättande av ett antal nya, fasta docentstipendier. Däremot uttalar sig fakulteten med 10 röster av avgivna 12 för inrättande av ett antal fristående forskarstipendier att för viss tid tilldelas i vetenskapligt hänseende särskilt starkt meriterade docenter. Fakulteten hade för ärendets behandling tillsatt en kommitté, bestående av professorerna O. H. Carlgren, H. Wallengren, S. Wallengren, J. E. Olson samt L. Weibull. Denna kommitté behandlade i sin till fakulteten ingivna skrivelse de olika möjligheter, som syntes kunna föreligga ifråga om tillgodoseende av de önskemål docentföreningen framlagt samt yttrade sig till sist ifråga om de s. k. forskarstipendierna, därvid kommittén anförde, att tillskapandet av ett visst antal dylika stipendier, avsedda att tilldelas docent oberoende av om han innehaft vanligt docentstipendium under stadgad maximitid, vore en utväg att tillgodose behovet av värdefulla krafter bevarande åt vetenskapen. Sådana stipendier kunde lämpligen av Kungl. Maj:t på förslag av vederbörande universitetsmyndigheter utdelas för visst högsta antal år åt gången, exempelvis tre, och förnyas för exempelvis ännu en treårsperiod. Den frågan ansågo kommitterade böra lämnas öppen, huruvida dessa forskarstipendier borde vara för statens högskolor gemensamma eller fördelas mellan dem ävensom huruvida en fördelning på ett par stora vetenskapliga huvudgrupper, såsom huma-

niora och naturvetenskaper, kunde vara lämplig. Under nuvarande statsfinansiella förhållanden ansågs denna sistnämnda utväg vara den närmast till hands liggande och lättast framkomliga.

Vid ärendets behandling inom fakulteten framställde professor E. Löfstedt ett förslag, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen begära ett anslag av 42,000 kronor per år att i form av sex stycken statens forskningsstipendier à 7,000 kronor, tre vid vardera universitetet, utdelas till i vetenskapligt hänseende särskilt starkt meriterade docenter för en period av fem år, till vilken eventuellt skulle kunna fogas ännu en femårsperiod. Dessa stipendier skulle enligt Löfstedts mening kunna utdelas av Kungl. Maj:t eller kanslern efter hörande av minst två sakkunniga, vilka borde vara eniga, för att stipendiet skulle få utdelas. Angående rangordningen mellan olika sökande borde även vederbörande fakultet få avgiva ett kortfattat men motiverat yttrande. Under alla förhållanden skulle dylikt forskningsstipendium endast tilldelas sådan forskare, av vilken nya, verkligt fruktbringande och betydelsefulla insatser kunde vara att förvänta. Professor M. P. Nilsson instämde i Löfstedts yttrande men ansåg, att de föreslagna stipendierna borde utdelas för tre, ej för fem år. Professor C. A. Moberg ansåg sig icke kunna förorda förslaget om särskilda forskarstipendier i den nu föreslagna formen, men han fann förslaget i dess grundtanke beaktansvärd och ansåg det vara förtjänt att undersökas, om någon tillfredsställande form skulle kunna finnas för dess förverkligande. Detta borde i så fall ske i samband med en mera omfattande prövning av även åtskilliga andra frågor rörande docentinstitutionen, avseende icke blott understödjande av en docents vetenskapliga arbete utan också underlättande av docents övergång i rätt tid till andra verksamhetsområden.

Teologiska fakulteten vid Uppsala universitet avstyrker docentföreningens framställning ifråga om förlängning av docentstipendietiden och inrättande av nya docentstipendier men tillstyrker inrättande av ett antal forskningsstipendier och ansluter sig till den mening, som uttalats av professor Löfstedt i hans yttrande inom filosofiska fakulteten i Lund, varvid dock fakulteten anser, att stipendierna borde tillsättas för en tid av tre år med eventuell förlängning av ytterligare tre år; härjämte vill fakulteten hava stadgat, att innehavare av dylikt stipendium ej borde för dess åtnjutande åläggas regelbunden undervisningsskyldighet i likhet med vad i fråga om övriga docentstipendier vore stadgat.

Juridiska fakulteten vid universitetet i Uppsala, vilken i avseende å docentstipendierna, tid för innehav, storlek och antal, ansluter sig till vad juridiska fakulteten i Lund anfört, har med avseende å frågan om inrättande av ett antal nya fasta docentstipendier såsom forskarstipendier av särskild typ erinrat om att för fakultetens behov det sannolikt skulle vara tillräckligt om fakultetens fond av besparade docentstipendier finge för framtiden behålla hela det belopp, som dit årligen inflöte, för att vid sig yppande til

fällen därmed dels understödja vetenskapliga förmågor, som, därest utsikt till självständig inkomst funnes, vore villiga att längre tid stanna vid fakulteten, oaktat befordran till ordinarie professur icke kunde inom rimlig tid påräknas, dels ock underlätta självständig vidare utbildning av unga krafter med vitsordad vetenskaplig läggning. Skulle emellertid denna väg icke finnas framkomlig, förordar fakulteten inrättande av ett antal forskarstipendier i huvudsaklig överensstämmelse med vad filosofiska fakulteten i ämnet hemställt.

Medicinska fakulteten i Uppsala avstyrker likaledes docentföreningens framställning sådan den nu föreligger. I avseende på inrättandet av nya forskarstipendier, vilka icke, såsom docentföreningen föreslagit, skulle förbehållas förut stipendierade docenter, säger sig fakulteten på det livligaste behjerta det härmed avsedda ändamålet. Då fakulteten emellertid icke kunde undertrycka farhågan för att detta ändamål skulle kunna sättas på spel, tillstyrker fakulteten filosofiska fakultetens förslag härutinnan endast under den förutsättning, att blivande föreskrifter angående dessa forskningsstipendier, om vilka fakulteten förutsatte sig i sinom tid få tillfälle att avgiva yttrande, innebure största möjliga garantier för att desamma verkligen komme att, oberoende av åldersmeriter, tillfalla de mest lovande forskarna och ej komme att utdelas för längre tid i sänder än att innehavarna för att få bibehålla dem nödgades utföra vetenskapligt forskningsarbete av verklig betydelse.

Filosofiska fakulteten vid Uppsala universitet avstyrker docentföreningens framställning sådan den föreligger. Däremot har fakulteten funnit det av Lundafakulteten framställda förslaget om ett antal fria forskningsstipendier synnerligen behjertansvärt. Antalet docenter inom filosofiska fakulteten, för vilka docentstipendier ej funnes tillgängliga eller som redan innehaft docentstipendium, vore stort, särskilt i jämförelse med förhållandet inom andra fakulteter, även filosofiska fakulteten i Lund, och fakultetens möjligheter att verksamt understödja framstående forskare bland dessa docenter vore otillfredsställande. Erfarenheten har, framhåller fakulteten, visat, att sektionens fonder av besparade docentstipendier ej räckte till att fylla det krav, som särskilt för undervisningens upprätthållande ställdes på dem, varför också anslagen ur dessa fonder i förhållande till docentstipendierna blivit små. Dessa anslag åt framstående forskare, för att de skulle under någon tid ostört kunna fortsätta sitt vetenskapliga arbete, räckte icke. Härtill kom, att såväl vid tillsättande av docentstipendier som vid utdelande av anslag ur sektioners fonder av besparade docentstipendier, undervisningens behov blivit allt mer bestämmande. Även när det gällde de docentstipendier, som ej vore bundna vid en viss ämnesgrupp, hade hänsynen till undervisningen kommit att spela en avgörande roll. Inrättandet av ett antal stipendier, som uteslutande hade karaktären av forskningsstipendier, vore därför synnerligen önskvärt. Då det, yttrar fakulteten vidare, emellertid ej torde vara påkallat, att fakulteten nu uttalar sig angående de närmare bestämmelserna

beträffande dessa stipendier, d. v. s. om deras storlek, tiden för deras innehavande, tillsättning o. s. v. inskränkte sig fakulteten till att instämma i filosofiska fakultetens i Lund förslag om inrättande av ett antal fristående forskningsstipendier att för viss tid tilldelas i vetenskapligt hänseende särskilt starkt meriterade docenter.

Det större akademiska konsistoriet i Uppsala avstyrker under åberopande av fakulteternas yttranden docentföreningens framställning såväl beträffande utsträckningen av nu gällande tid för åtnjutande av docentstipendier som även angående inrättande av nya docentstipendier, men tillstyrker däremot inrättande, på sätt filosofiska fakulteten hemställt, av ett antal fristående forskningsstipendier att för en viss tid tilldelas i vetenskapligt hänseende särskilt meriterade docenter.

Karolinska institutets lärarkollegium finner i avseende å framställningen om beredande av möjlighet till innehav av docentstipendium i högst nio i stället för såsom nu högst sju år önskligt, att sådan ändring vidtages i nu gällande stadganden, att i särskilda undantagsfall docent, som innehaft docentstipendium i sammanlagt sex år, må kunna för ytterligare ett, två eller högst tre år tilldelas sådant stipendium. Enligt kollegiets mening bör i sådana fall kanslern efter hemställan av lärarkollegiet till Kungl. Maj:t inkomma med förslag om förlängning utöver det sjätte året, vilket förslag borde grundas endast på docents särskilt betydelsefulla forskning, vitsordad av minst två, utav karolinska institutet utsedda sakkunniga. Förslaget om inrättandet av ett antal nya fasta docentstipendier avstyrker lärarkollegiet. Däremot ansluter sig lärarkollegiet livligt till det under ärendets behandling från flera håll framförda önskemålet om inrättande av ett antal fristående forskarstipendier att för viss tid tilldelas i vetenskapligt hänseende särdeles starkt meriterade docenter. Lärarkollegiet säger sig ha så mycket större skäl att för sin del tillstyrka inrättandet av sådana forskarstipendier som antalet av de till institutets förfogande stående docentstipendierna synes alltför lågt beräknat med hänsyn till institutets nuvarande omfattning. Lärarkollegiet erinrar, hurusom institutet för närvarande disponerar över 5 docentstipendier. Samma antal disponeras av vardera av de medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund. Antalet docenter vid institutet utgör för närvarande 34, medan motsvarande siffror för medicinska fakulteterna i Uppsala och Lund äro respektive 9 och 8.

I utlåtande den 13 februari 1926 har *kanslern för rikets universitet* uttalat sin anslutning till projektet om inrättande av forskningsstipendier och har för sin del icke något att erinra mot anvisande av medel för ändamålet, varvid kanslern dock fäster det förbehåll, att, enär dessa stipendiers karaktär är i väsentlig mån beroende av villkoren för behörighet till deras erhållande, formerna för deras tillsättning m. m., kanslern må beredas tillfälle, innan närmare bestämmelser i ämnet meddelas, att efter vederbörande

akademiska myndigheters hörande uppräta förslag i berörda hänseenden ävensom angående stipendiernas belopp och fördelning mellan de särskilda högskolorna.

Departement-
schefen.

Såsom framgår av min nu lämnade redogörelse hava de akademiska myndigheterna ställt sig avvisande gentemot de önskemål, som docentföreningen framfört, åtminstone i den form, föreningen senast framlagt desamma. Jag anser det också vanskligt att nu upptaga till närmare prövning frågor sådana som angående förlängning av tiden för åtnjutande av docentstipendium och angående antalet docentstipendier, då dessa frågor efter en ingående utredning blevo för riksdagen framlagda och erhöilo en tillsynes tillfredsställande lösning vid 1919 års omorganisation av docentinstitutionen. Vad särskilt beträffar frågan om förlängning av tiden för åtnjutande av docentstipendium, framfördes densamma motionsledes till 1925 års riksdag i samband med då av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lönereglering för befattningshavare vid universiteten och karolinska institutet men vann icke riksdagens bifall. I samband med den i det föregående refererade framställningen från docentföreningen i Lund har även till Kungl. Maj:t inkommit ett par skrivelser ifrån såväl nämnda docentförening som docentföreningen i Uppsala, avseende vissa önskemål angående ändringar i nu gällande bestämmelser rörande docentstipendierna. Dessa sistnämnda önskemål avse emellertid förhållanden, vilka äro av beskaffenhet att kunna regleras av Kungl. Maj:t utan riksdagens medverkan, vadan jag icke anser mig nu böra uppehålla mig vid desamma. Av de akademiska myndigheternas yttranden framgår vidare, hurusom tanken på ett visst antal forskarstipendier uppkommit och vunnit beaktande hos flertalet av de i ärendet hörda myndigheterna. Jag finner detta uppslag om inrättandet av särskilda forskarstipendier, avsedda att för viss tid tilldelas i vetenskapligt hänseende särskilt starkt meriterade docenter, vara i hög grad förtjänt att närmare övervägas. Jag vill erinra om att de bestämmelser, enligt vilka de nuvarande docentstipendierna utdelas, förhindra, att docent kan tilldelas stipendium för mer än sju år. Givet är att denna omständighet kan åstadkomma, att stipendierna icke helt fylla sin uppgift att understödja det vetenskapliga forskningsarbetet vid universiteten. Efter de sju årens förlopp finnes oftast ingen ekonomisk möjlighet för en lovande ung vetenskapsidkare att fortsätta ett arbete, åt vilket han ägnat sin ungdom och en del av sin mognade mannaålder. De små anslag, som hittills i dylikt fall givits från fakulteternas fonder av besparade docentstipendier, äro givetvis i fall sådana som dessa icke tillfyllest och kunna ej heller för framtiden vara att räkna med som en stadigvarande anordning. Jag anser därför, att inrättandet av särskilda forskarstipendier ej blott fyller ett verkligt behov vid universiteten utan även på ett lyckligt sätt skulle tillfredsställa de från docenthåll framställda kraven och borteliminera de svårigheter, som docentföreningarna ansett vidlåda den nuvarande

docentinstitutionen. Några närmare grunder för utgående av dessa s. k. forskarstipendier hava icke framlagts i de avgivna utlåtandena. Jag anser mig emellertid böra uppdraga vissa allmänna linjer, vilka enligt min uppfattning böra bliva normerande i fråga om dessa stipendier, varvid jag förutsätter, att därest riksdagens bifall till Kungl. Maj:ts förslag vinnes, universitetsmyndigheterna må beredas tillfälle att till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till de närmare grunder och till de detaljbestämmelser i övrigt, som i detta avseende kunna befinnas erforderliga.

Beträffande antalet forskarstipendier vill jag förorda, att detsamma bestämmas till 12, varav 6 stipendier skulle falla på Uppsala universitet, 5 på Lunds universitet och 1 på karolinska institutet. Ett större antal stipendier för Uppsala universitet än för Lunds finner jag motiverat med det större antalet docenter vid förstnämnda universitet. Stipendierna anser jag icke böra bindas vid vare sig fakultet eller sektion utan göras rörliga inom samtliga fakulteter och sektioner.

Vad beträffar beloppet anser jag detta böra vara högre än det vanliga docentstipendiebeloppet. Dels bör för erhållande av ett forskarstipendium fordras större vetenskapliga meriter, och dels torde man få utgå från att aspiranter å forskarstipendier i regel nått högre ålder än docentstipendiater. Jag vill förorda, att beloppet bestämmas till 7,000 kronor för år.

Såsom förutsättning för erhållande av forskarstipendier bör givetvis fordras en verkligt framstående vetenskaplig skicklighet. Man kunde därvid tänka sig, att denna förutsättning skulle anses ådagalagd på det sätt, att sådan sökande vore kompetent, vilken vid konkurrens om professur av samtliga eller flertalet sakkunniga förklarats skicklig till den sökta professuren. Skulle stipendium sökas av annan docent än sådan, som förklarats vara professorskompetent, torde lämpligen utlåtande böra inhämtas av sakkunniga, vilka med en kort motivering äga att yttra sig om huruvida sökanden äger den vetenskapliga skicklighet, som erfordras.

Stipendium synes mig böra utdelas av kanslern sedan det större akademiska konsistoriet, efter hörande av vederbörande fakultet eller sektion, avgivit förslag i ärendet. Vid tillsättandet av forskarstipendium bör endast den vetenskapliga skickligheten vara avgörande. Det kan emellertid ifrågasättas, huruvida icke bland vetenskapligt likvärdiga sökande företräde bör givas den, som redan innehåft docentstipendium under sex år.

Vad angår tiden för innehavande av ett forskarstipendium bör densamma enligt min mening ej bestämmas till längre tid än tre år i sänder. Livstidsstipendier skulle innebära ett maskerat återinförande av den gamla adjunksinstitutionen, och jag anser mig icke kunna tillstyrka en dylik anordning. I sådana exceptionella fall, då det måste anses vara av verklig betydelse för forskningen, att en vetenskapsidkare beredes tillfälle att helt ägna sitt liv åt vetenskaplig verksamhet, föreligga enligt min mening förhållanden, som hänvisa på skapandet av en personlig professur. Efter treårs-

perioden bör stipendiet ledigförklaras och tillsättas på nytt efter fri konkurrens. Den, som redan innehaft ett forskarstipendium, bör icke vara förhindrad att ånyo erhålla ett sådant. Emellertid bör det tagas i övervägande, huruvida forskarstipendium bör kunna för längre tid än sex år tilldelas en och samme docent. Jag anser en dylik förlängning i regel icke böra förekomma.

Vidare anser jag, att innehavare av ett forskarstipendium bör vara skyldig att meddela den undervisning i sitt ämne, som vederbörande fakultet eller sektion äger att bestämma inom gränsen för den undervisningsskyldighet, som åligger innehavare av vanligt docentstipendium. Att ålägga forskarstipendiat en dylik undervisningsskyldighet synes mig väl motiverat av önskvärdheten att tillförsäkra undervisningen resultatet av hans vetenskapliga arbete och torde icke bliva alltför betungande för stipendiets innehavare.

De närmare bestämmelser, vilka kunna vara erforderliga beträffande dessa stipendier, torde, såsom jag ovan antytt, ankomma på Kungl. Maj:t att utfärda, sedan vederbörande universitetsmyndigheter beretts tillfälle att avgiva yttranden i ämnet.

Under åberopande av vad jag sålunda anført, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till forskarstipendier för docenter vid universiteten och karolinska institutet för budgetåret 1926—1927 anvisa ett *extra* anslag av 84,000 kronor att utgå i enlighet med de grunder, Kungl. Maj:t må äga att bestämma.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifalla samt förordnar, att proposition i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

H. B. Hammar.